

VINKKEJÄ LUKIOIDEN JA YRITYSTEN YHTEISTYÖHÖN

Sisällys

1. Onnistumisia lukioden ja yritysten yhteistyöllä.....	3
2. Miksi yhteistyötä kannattaa tehdä?	4
3. Kolme askelta yhteistyöhön	5
4. Rakenna	6
4.1 Lukion työelämäyhteisö.....	6
4.2 Yhteistyön tavoitteet	9
4.3 Yhteistyön käsikirjoitus.....	11
5. Mittaa ja opi	13

Suomen Yrittäjät on jäsenmäärältään elinkeinoelämän suurin, 115 000 jäsenyrityksen keskusjärjestö, joka ajaa Suomen pienten ja keskisuurten yritysten asiaa. Jäsenyrityksistä 50 000 on työnantajayrittäjiä. Ne työllistävät yrittäjät mukaan lukien noin 660 000 henkilöä. Työllistämisluku perustuu vuonna 2018 yhdessä Tilastokeskuksen kanssa tehtyyn laskelmaan. Yrittäjäjärjestön toiminta rakentuu 383 paikallisyhdistyksestä, 20 aluejärjestöstä ja 64 toimialajärjestöstä. Lisätietoa: www.yrittajat.fi

1. Onnistumisia lukioden ja yritysten yhteistyöllä

Lukioiden uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön vuonna 2021. Sen myötä lukioiden ja yritysten yhteistyö lisääntyy, jämäköityy ja saa uusia innovatiivisia muotoja. Tälle kehitykselle on tarvetta, sillä muuttuva yhteiskunta, työelämä ja yrittäjyys vaativat uudenlaisia ratkaisuja jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämiseksi. Nuoret myös odottavat lukiolta tiiviimpää vuoropuhelua työelämän kanssa. Koronapandemia muuttaa työn tekemisen tapoja, kun etätyö ja monipaikkainen työ lisääntyvät. Lukioissa tämä voi tarkoittaa perinteisten yritysvierailujen ja paikkasidonnaisten yhteistyöprojektien uusia muotoja. Tätä varten tarvitaan yhteistä suunnittelua ja uudenlaisia kokeiluja.

Tähän oppaaseen on koottu vinkkejä, joilla lukio ja yritys voivat muotoilla uuden ajan oppimiskokemuksia yhdessä. Opas on suunnattu lukioiden opettajille, yrittäjille, työelämän toimijoille ja muille työelämä-yhteistyöstä kiinnostuneille. Vinkit perustuvat iteratiiviseen ja oppivaan työtapaan – ajatukseen, että paras yhteistyö lukion ja yrityksen välillä syntyy yhdessä suunnitellen, kokeillen ja oppien. Se vaatii tekijöiltään uteliasta mieltä sekä avointa ja luottamukseen tähtäävää vuorovaikutusta. Lisäksi tarvitaan epävarmuutta sietävää työskentelyä ja tahtoa toteuttaa arvoa luovaa yhteistyötä. Hyvä yhteistyö tarjoaa tekijöilleen oppeja ja etumatkaa kohti tulevaisuutta.

Osaavia opettajia -yrittäviä nuoria

Opas on tuotettu Suomen Yrittäjien Osaavia opettajia – yrittäviä nuoria -projektissa 2020. Projektia on rahoittanut lääkintöneuvos **Sakari Alhopuro** ja sen tavoitteena on opettajien yrittäjyysosaamisen vahvistaminen.

Lisätietoa:

www.yrittajat.fi/osaaviaopettajia

www.yrittajat.fi/opettajanyrittajyysmateriaali

2. Miksi yhteistyötä kannattaa tehdä?

Hyvän yhteistyön taustalla on riittävä motivaatio. Mitä hyötyä yhteistyöstä on eri osapuolille? Miksi yhteistyötä kannattaa tehdä? Mitä merkitystä yhteistyöllä on? Ilman motivaatiota ja merkityksellisyyden tunnetta yhteistyöstä voi muodostua perässä vedettävä kivireki. Alla olevaan taulukkoon on koottu yhteistyön hyötyjä motivaation herättelyn tueksi.

Yhteistyön hyötyjä

Lukiolaiselle

- tekee tutuksi työelämää, erilaisia työpaikkoja ja yrittäjyyttä
- antaa virikkeitä koulutusvalintoihin ja urasuunnitteluun
- auttaa toimimaan yhteiskunnassa
- tarjoaa mahdollisuuden syventää, soveltaa ja laajentaa osaamista opiskeltavassa asiassa
- mahdollistaa opiskeltavien tietojen ja taitojen kytkemisen itseä kiinnostaviin ilmiöihin
- tarjoaa väylän kehittää konkreettista työelämä- ja yrittäjyysosaamista
- havahduttaa tunnistamaan omaa osaamista, mahdollisuuksia ja kiinnostuksen kohteita
- mahdollistaa apua kesätöiden hakuun
- mahdollistaa asiantuntijasparrausta oman yritysideoinnin suunnitteluun
- luo verkostoja työelämään ja yrittäjiin

Opettajalle

- tulevaisuusteen valmistavaa ja motivoivaa raaka-ainetta ilmiölähtöiseen ja eri oppiaineita yhdistäviin moduuleihin
- uusia yhteistyösuhteita
- ajantasaista tietoa työelämän vaatimuksista ja mahdollisuuksista
- mahdollisuus kehittää omaa osaamista ja ammattitaitoa mielekkäällä tavalla
- lisää ymmärrystä lähialueen työpaikoista, työurista ja ammateista
- lisää yrittäjyysosaamista ja ymmärrystä tämän ajan yrittäjyydestä
- mahdollisuus yhteisopettajuuteen ja yrityksen asiantuntemuksen hyödyntämiseen

Yrittäjälle

- löytää tekijöitä ja osaamista eri kokosiin työtehtäviin ja -projekteihin, myös tet-jaksolle. Lukiolaisten vahvuuksia työntekijöinä voi olla mm. monipuolinen kielitaito, laaja-alainen osaaminen, vuorovaikutustaidot, tiedonhankinta - ja jäsentelytaidot sekä kyky itsenäiseen työskentelyyn. Lisäksi harrastusten kautta on voinut kertyä monenlaisia taitoja.
- mahdollisuus saada uudenlaisia näkökulmia yrityksen liiketoiminnan kehittämiseen
- nuoren kuluttajapolven näkökulmia tuotteisiin ja palveluihin
- mahdollisuus testauttaa omia suunnitelmia
- mahdollisuus oman toimialan ja yrityksen vetovoiman vahvistamiseksi
- mahdollisuus tehdä yrittäjyyttä tutuksi uravaihtoehtona
- mahdollisuus viestiä oman alueen elinvoimaisuuden puolesta
- uutta virtaa ja vaihtelua työhön
- nuorten auttaminen eteenpäin elämässä on merkityksellistä ja yhteiskunnallisesti arvokasta työtä

3. Kolme askelta yhteistyöhön

Pedagogisesti mielekäs ja työelämän muutoksessa elävä yhteistyö on jatkuvaa kehittämistä. Suunnittelussa voikin hyödyntää ketterien startup -yritysten käyttämää rakenna- mittaa- opi -menetelmää (esim. Lean Startup, Eric Ries). Seuraavaksi kuvataan tarkemmin kolmea kehittämisen askelta.

4. Rakenna

4.1. Lukion työelämäyhteisö

Lukion opetussuunnitelma kannustaa toteuttamaan systemaattista ja kestävää yhteistyötä yritysten kanssa. Lisäksi se alleviivaa opiskelijoiden mahdollisuuksia kehittää työelämä- ja yrittäjäyiosaamista. Näitä tavoitteita tukee lukion ympärille rakennettu työelämäyhteisö. Tähän työelämäyhteisöön kuuluvat aktiiviset ja läheiset yhteistyötoimijat. Yhteisön ytimessä on lukio omine vahvuuksineen. Yhteydenpito työelämäyhteisön kanssa on vastavuoroista ja yhteistyö pohjautuu osapuolia hyödyttävään toimintaan, luottamukseen ja tunnesiteeseen. Niinpä esimerkiksi aktiivisella alumnityöllä voidaan rakentaa rikastava työelämäyhteisö lukion ympärille. Ytimen ja työelämäyhteisön lisäksi lukion ympärillä on löyhempi verkosto. Yhteydenpito verkoston kanssa voi olla kevyempää ja satunnaisempaa. Verkostoon kuuluminen tarjoaa yrityksille joustavan mahdollisuuden kevyysiinkin yhteistyötoteutuksiin. Työelämäyhteisö ja verkosto eivät ole paikkariippuvaisia. Etäyhteyksien avulla kumppanit voivat sijaita kauempanakin.

Mistä löytää yhteistyökumppaneita?

- **Osallista opiskelijat.** Opiskelijat voivat kartoittaa sopivia yrityksiä sekä ottaa yhteyttä tuttuihin ja heitä kiinnostaviin yrityksiin. Yritykset auttavat mielellään nuoria.
- **Hyödynnä opiskelijoiden työpaikat.** Selvitä, voivatko opiskelijat hyödyntää työpaikkojaan työelämäprojektien toteuttamisessa.
- **Kartoita opiskelijoiden vanhemmat.** Kerää esimerkiksi nimilista vanhemmista, jotka ovat kiinnostuneita yhteistyöstä.
- **Jaa vinkit kollegoiden kanssa.** Verkostoidu alueen muiden oppilaitosten opettajien kanssa ja kerää vinkit.
- **Kartoita omaan opetusalaasi liittyvät yritykset.** Selvitä onko lukiossasi jollain jo kontakteja valmiina. Joukkoista muut opettajat pohtimaan vaihtoehtoisia kumppaneita.
- **Poimi ideat mediasta.** Pyydä mukaan ajankohtaisia yrityksiä, joista on kerrottu alueen medioissa.
- **Tutustu palkittuihin yrittäjiin.** Palkittuja yrittäjiä löytyy esimerkiksi osoitteesta: www.vuodenyrittaja.fi
- **Lähialueen yritykset mukaan.** Katso lukiosi lähellä olevat yritykset esimerkiksi Google Mapsin avulla. Asiantuntijayrittäjät tai pienet konttorit eivät välttämättä näy katukuvassa.
- **Laajenna reviiriä.** Etäyhteyksien lisääntymisen myötä voit hakea kumppaneita eri puolilta Suomea ja maailmaa.
- **Laatikaa työelämäyhteisöstä osoitekirja.** Kaikki kontaktit kannattaa koota lukion yhteiseen sähköiseen dokumenttiin, josta yhteistyöyritykset on jatkossa helppo löytää.

- **Hyödynnä asiantuntijoita.** Erilaiset yrittäjyyskasvatusta, talousosaamista ja työelämäyhteistyötä edistävät organisaatiot ja verkostot tukevat työelämäyhteistyön eri vaiheissa. Tutustu ainakin:

www.yrittajat.fi
www.tralla.fi
www.nuoriyrittajyys.fi
www.yesverkosto.fi
www.tat.fi
www.4h.fi
www.opinkirjo.fi

- **Verkotu yrittäjäjärjestön kanssa.** Yrittäjillä on toimintaa sekä alueellisella että paikallisella tasolla koko Suomessa. Tarkista yhteystiedot täältä www.yrittajat.fi/yhteystiedot ja ota rohkeasti yhteyttä! Joissain yhdistyksissä on jopa nimetty kouluyhteyshenkilö.

VERKOSTO

Alueen yritykset

Tukitahot **TYÖELÄMÄYHTEISÖ** Yrittäjäjärjestöt

Aktiiviset yrityskumppanit

Alumnit

Opettajat

Opiskelijat

LUKIO

Mitä yhteydenotossa on hyvä huomioida?

- Tavoittele suoraan päätöksentekijää tai valitsemaasi asiantuntijaa ja pyri selkeään ja ytimekkääseen viestiin. Lisätietoja voi laittaa katsottavaksi esimerkiksi linkin kautta.
- Tarkenna yhteydenotossasi pyydätkö yritystä mukaan valmiiseen konseptiin tiettyinä päivämäärinä vai mukaan yhteissuunnitteluun. Kerro mihin mennessä toivot vastausta. Ole tarvittaessa useamman kerran yhteydessä.
- Mikäli yhteistyö ei tällä kertaa onnistu, kysy voiko olla yhteydessä toisella kertaa. Voit myös kysyä vinkkejä, kehen muuhun kannattaisi olla yhteydessä.
- Sopivaa aikaa yhteiselle suunnitteluajalle voi hakea esimerkiksi Doodle -kyselyn avulla.

Miten yhteistyö mahtuu lukion arkeen?

- **Ota opiskelijoiden kuormitus huomioon.** Varmista etukäteen, mitä opiskelijan opinnoissa on menossa ja mihin yhteyteen yhteistyö sopii. Yhteistyö tulisi integroida jo toteutettaviin opintoihin, ei laittaa lisätaakaksi olemassa olevan päälle.
- **Ota opettajan työmäärä huomioon.** Yhteistyön suunnittelussa on hyvä huolehtia, että työ jakaantuu ja se on kohtuullinen. Samalla kannattaa pohtia, mistä olemassa olevasta voidaan luopua.
- **Tee koordinoitua yhteistyötä.** Esimerkiksi lukion työelämätiimi voi vastata työelämäyhteistyön koordinoinnista ja yhteydenpidosta työelämäyhteisön kanssa. Näin vältetään turhalta päällekkäiseltä työltä.
- **Tee yhdessä muiden opettajien kanssa.** Työelämän ilmiöt ovat monialaisia ja monimutkaisia, siksi hedelmällistä on useiden oppiaineiden yhdistäminen. Lukion ja yrityksen yhteistyön sisältö ei aina osu tai mahdu suoraan yksittäisen oppiaineen raameihin.
- **Hyödynnä kaikkia oppiaineita ja valinnaisia opintoja.** Työelämäyhteistyö kasaantuu tällä hetkellä vain osaan oppiaineita. Lukiolaisen näkökulmasta työelämäyhteys lisääntyy rutkasti, kun sitä lisätään oppiaineisiin, joissa yhteistyö työelämän kanssa puuttuu tai on vähäistä.
- **Hyvä aikataulutus auttaa.** Yhteistyölle on hyvä varata riittävästi aikaa ja se on tarpeen aikatauluttaa ja rytmittää suunnitellusti.
- **Käytä etäyhteyksiä.** Työelämäyhteistyötä voi toteuttaa myös virtuaalisesti. Virtuaaliset kohtaamiset säästävät osallistujien aikaa ja ratkaisevat liian pienten tilojen haasteet. Etäyhteyksien lisäksi yritys-yhteistyötä voi tehdä esimerkiksi verkkokurssilla.

Opiskelijoiden osaaminen käyttöön

- Mitkä ovat lukionne tai opiskelijoidenne vahvuudet? Tunnistakaa ja kirkastakaa ne ja tarjotkaa tätä vahvuuden kautta syntyvää arvoa yrityksiin. Vahvuuksia voisi olla esim. kokemus-asiantuntijuus, visuaalinen suunnittelu, digitaalisten työkalujen hyödyntäminen, asiatekstien tuottaminen jne. Opiskelijoilla on usein esimerkiksi kesätyöpaikkoja, harrastuksia ja niistä kertynyttä osaamista ja verkostoja.

4.2. Yhteistyön tavoitteet

Opiskelijoiden tavoitteet

Yhteistyön tavoitteet pohjautuvat lukion uuteen opetussuunnitelmaan. Se linjaa kaksi työelämäyhteistyöhön liittyvää tavoitetta: työelämän ja yrittäjyyden tuntemuksen lisääminen sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamisen vahvistuminen. On hyvä lähteä liikkeelle siitä, mitä opetussuunnitelman tavoitteita yhteistyöllä tavoitellaan ja millaisilla mittareilla onnistumista mitataan.

1) Työelämän ja yrittäjyyden tuntemuksen lisääminen

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §).

Lops2021 mukaan tavoitteena on, että opiskelija tutustuu työelämäyhteistyön kautta työelämään ja yrittäjyyteen. Opiskelija:

- saa tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamisen tueksi.
- tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan.
- rohkaistuu tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin.
- rohkaistuu pohtimaan koulutusvalintoja yli perinteisten sukupuolirajojen. (Lops 2021).

2) Työelämä- ja yrittäjyysosaamisen vahvistuminen

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §).

Lops2021 mukaan tavoitteena on, että opiskelija oppii työelämäyhteistyön kautta työelämä- ja yrittäjyysosaamista. Opiskelija kehittää työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä tietoja, taitoja, arvoja ja asenteita. Opiskelija:

- oppii ennakkoluulottomuutta, aloitteellisuutta, yrittäjämäistä toimintaa, yhteistyötä- ja tiimitaitoja, vastuullisuutta sekä rakentavaa ongelmanratkaisua kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.
- oppii toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin.
- oppii tiedostamaan, refleктоimaan ja dokumentoimaan opintoihin, työhön ja yrittäjyyteen liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Ymmärtää työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.
- syventää yrittäjyys- ja työelämäosaamista eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa.
- oppii laaja-alaisen osaamisen alueita: hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen. (Lops 2021).

Kertaa vielä opetussuunnitelmasta, mitä laaja-alainen osaaminen tarkoittaa omassa oppiaineessasi. Kun edistät laaja-alaista osaamista, edistät samalla työelämä- ja yrittäjyystaitoja.

Yrityksen tavoitteet

Yrityksen puolestaan on tärkeä pohtia, mihin yrityksen toimintoon tai tehtävään yhteistyö lukion kanssa liittyy. Liittyykö se esimerkiksi myyntiin ja markkinointiin, tuotantoon ja valmistukseen, tuotekehitykseen – ja testaukseen, taloushallintoon, henkilöstön kehittämiseen tai johonkin muuhun. Yrityksen on hyvä täsmentää, mitä se tavoittelee lopputulokseksi. Onko se jotain aineetonta, kuten ideoita, vai jokin konkreettinen tuotos tai materiaali? Nämä tavoitteet on hyvä tuoda yhteiseen keskusteluun ja kirjata konkreettiseen muotoon.

Tavoitteisiin sopivan yhteistyömallin valinta

Hyvä yhteistyö luo arvoa osapuolilleen ja toteuttaa tavoitteita. Sopiva yhteistyömalli kannattaa valita tavoitteiden ja käytettävissä olevan ajan mukaan. Erilaisten yhteistyömuotojen haitari on laaja. Matalan kynnyksen yhteistyön muotoja ovat muun muassa yrittäjävierailu, yritysvierailu ja asiantuntijan oppitunti. Keskikokoisia malleja ovat esimerkiksi työelämätapaukset, kesätyötori, lukiolaisen TET-jakso, uravarjostus, yrittäjäyryskurssin sparraus, varjojohtoryhmä ja väylä työelämään -kurssit. Laajamittaisia toteutuksia ovat muun muassa koko lukuvuoden kestävä yhteistyökokonaisuus, lukion ja yrityksen yhteinen kurssi tai työelämätapauksetmasarja. Useammista malleista voi muokata virtuaalisen etätoteutuksen ja ne voi nivoa osaksi verkko-opetusta.

Runsas valikoima erilaisia yhteistyön malleja löytyy Trallasta (www.tralla.fi). Kannattaa käyttää hetki aikaa ja tutustua jo olemassa oleviin malleihin ja materiaaleihin.

Runsaan valikoiman erilaisia yhteistyön malleja löydät osoitteesta www.tralla.fi

4.3. Yhteistyön käsikirjoitus

Kevyt käsikirjoitus auttaa hahmottamaan miten yhteistyö rakentuu. Pohtikaa yhdessä ainakin tarvittavat toimet ennen yhteistyötä, sen aikana ja jälkeen. Tässä kohtaa voi olla tarpeen rohkeasti rajata jotain sisältöä ja tavoitteita yhteistyön ulkopuolelle. Käsikirjoitus ja muu yhteinen materiaali kannattaa laittaa sähköiseen kansioon, johon lukio ja yritys voivat täydentää muutokset suoraan ja kaikilla on aina pääsy ajantasaisiin tietoihin (esimerkiksi GoogleDocs tai Teams). Mikäli kyseessä on laajamittainen yhteistyö, voi sen apuna käyttää maksuttomia projektinhallintaohjelmistoa, kuten Trelloa.

Ennen

- Miksi yhteistyötä tehdään? Mitä yhteistyöllä tavoitellaan ja miten onnistumista mitataan?
- Tutkikaa erilaisia yhteistyön vaihtoehtoja Trallasta (www.tralla.fi).
- Työelämäyhteistyötä voi toteuttaa vähäiselläkin ajankäytöllä, keskustelkaa avoimesti työn ja tehtävien määrästä ja jakamisesta. Pohtikaa, miten niukka aika kannattaa parhaiten hyödyntää. Huolellisella suunnittelulla esimerkiksi yrittäjän lyhyt inspiraatiopuhe voi tuoda runsaasti lisäarvoa opetukseen.
- Tuleeko yhteistyöstä kustannuksia ja miten ne katetaan? Kustannuksia voidaan jakaa tai niihin voi hakea tukea alueen säätiöiltä tai muilta toimijoilta.
- Tarvitaanko yhteistyössä jotain tukimateriaalia, kuten ohjeistus tai ennakkovideo? Sekä opettaja että yritys voivat sparrata toistensa lähestymistapaa ja materiaalia ennen kohtaamisia opiskelijoiden kanssa.
- Millaisella aikataululla edetään, milloin yhteistyö alkaa ja päättyy?
- Miten yhteistyökokonaisuus opinnollistetaan? Mitkä ovat oppimistavoitteet, sisällöt, arviointi, ohjaus ja suorituksen laajuus?
- Kuinka varmistetaan hyvä ohjaus opiskelijoille? Kuka ohjaa (opettaja vai yrittäjä), miten (myös etänä) ja milloin?
- Miten osaaminen arvioidaan? Työelämäyhteistyön kautta karttunut osaaminen ja arvo on tärkeää tehdä näkyväksi. Hyviä menetelmiä ovat esimerkiksi oppimispäiväkirja, portfolio, projektiraportti, arviointipaneeli, näyttötilaisuus ja näyttökoe. Jatkossa mahdollinen lukiodiplomi. Myös yritys voi osallistua osaamisen arviointiin.
- Sekä yrityksessä että lukiossa on tärkeä viestiä suunnitteilla olevasta yhteistyöstä sisäisesti muulle henkilöstölle sopivassa mittakaavassa.
- Pohtikaa myös, haluatteko viestiä paikalliselle medialle yhteistyöstä.

Aikana

- Kirkasta yhteistyön merkitys ja oppimistavoite opiskelijoille. Innosta ja motivoi osallistumaan läpi matkan.
- Alkuun on tärkeä varata riittävästi käynnistysaikaa ja antaa opiskelijoille aikaa tutustua yritykseen, sen toimialaan ja valittuun aiheeseen. Yritykseltä tämä vaatii pitkäjänteisyyttä ja avointa mieltä. Tuloksia kannattaa malttaa odottaa loppuun asti.
- Varmistakaa riittävä ohjaus ja vuorovaikutus eri vaiheissa sekä eritahtisten oppijoiden huomioiminen. Oppijoita voi ohjata eri kanavia hyödyntäen.
- Yrityksen on hyvä tarjota riittävästi tietoa ja aineistoa yhteistyön onnistumiseksi.
- Ylläpitäkää motivaatiota ja hyvää tunnelmaa. Yrityksen edustajan ja opettajan innostus tarttuu opiskelijoihin ja sanavalinnoilla on merkitystä.

Jälkeen

- Opiskelijat koostavat reflektion ja palautteen. Mitä opittiin? Mikä meni hyvin ja missä on parannettavaa?
- Opiskelijat palauttavat sovitun yritykseen sovitun tuotoksen.
- Mikäli mahdollista, yritys voi antaa palautetta opiskelijoille. Palautteen voi lähettää myös sähköisesti, vaikkapa vapaamuotoisella videotervehdyksellä. On tärkeä, että yhteistyöstä jää hyvä positiivinen vire ja kokemus merkityksellisyydestä.
- Palautepalaveri ja jatkosuunnitelma. Palautepalaveri on tärkeä osa yhteistyötä, joten sille kannattaa varata aika kalenterista hyvissä ajoin.

Yritysyhteistyön kautta syntyy erilaisia tuotoksia. Kuka omistaa syntyneet ideat ja tuotokset?

- Yritys saa vapaasti käyttää opiskelijoiden esiin tuomia ajatuksia ja ideoita yrityksensä toiminnassa.
- Jos yritys haluaa julkaista opiskelijatyön julkisesti, se tarvitsee siihen tekijöiden luvan. Jos yritys arvioi, että opiskelijatyöllä on merkittävää arvoa, kannattaa harkita tekijänoikeuksien ostamista opiskelijoilta itselleen.
- Tekijänoikeudet opiskelijatöihin ovat opiskelijoilla itsellään. Ryhmätöissä oikeudet ovat tasapuolisesti kaikilla.
- Jos katsotaan tarpeelliseksi, tehdään kirjallinen sopimus. Sopimus tarvitaan erityisesti, jos osapuolten välillä siirtyy rahaa tai jos osapuolten välillä siirtyy tekijänoikeuksia tai muita immateriaalioikeuksia. (Vihervaara 2015.)

5. Mittaa ja opi

Kehittävässä yhteistyössä on tärkeää kerätä palaute opiskelijoilta, opettajilta ja yrityksistä sekä pysähtyä palautteen äärelle. Mitä selkeämmin tavoitteet on alkuvaiheessa kirjattu, sitä helpompi tämä vaihe on. Palautekyselyssä voi arvioida esimerkiksi seuraavista asioista:

- ▶ **yhteistyön sisältö**
- ▶ **käytetyt toimintatavat**
- ▶ **osapuolten panos ja ajankäyttö**
- ▶ **viestinnän sujuvuus**
- ▶ **osaamistavoitteet, kuten oppijoiden taidot, tiedot, asenteet**
- ▶ **ohjauksen riittävyys ja osuvuus**
- ▶ **innostavuus ja motivaatio**

Palautteen voi kätevästi kerätä esimerkiksi maksuttomalla GoogleFormsilla ja se voi olla myös opiskelijatyö.

Palautteen tuloksia ei kannata jättää pöytälaatikkoon pölyttymään, vaan ottaa jatkosuunnittelun pohjaksi ja pohtia, mitä tästä opittiin. Palautekooste on hyvä tehdä kirjallisena, jotta siihen on helppo palata myöhemmin. Palauteet antavat etumatkaa seuraavien yhteistyöprojektien suunnitteluun. Saatuja kokemuksia kannattaa jakaa myös opettajien kokouksessa. Hyvät käytännöt ja konseptit voi kirjata valtakunnalliseen **Tralla.fi** -palveluun.

Kokemuksen reflektointi antaa etumatkaa seuraavien yhteistyöprojektien suunnitteluun.

Palautteen lisäksi on hyvä sopia jatkotoimista selkeästi ja aikatauluttaen. Aina yhteistyön jatkumiselle ei ole intoa tai edellytyksiä ja sekin on hyvä hyväksyä. Tiiviimpää yhteistyötä voi lähestyä esimerkiksi seuraavien toimien kautta:

Jatketaan samaan malliin

- Käydään palautteet ja opit huolellisesti läpi.
- Kirjataan muistiin keskeiset muutokset ja parannukset seuraavaa kertaa varten.
- Sovitaan ajankohta, jolloin yhteistyötä jatketaan.

Jatketaan kokeillulla mallilla, laajennetaan tai syvennetään yhteistyötä

- Lisää opettajia ja uusia oppiaineita mukaan.
- Kutsutaan korkeakoulu mukaan yhteistyöhön.
- Lisää yrityksiä mukaan.
- Mallin konseptointi.

Jotain uutta voisi tehdä, mutta mitä?

- Järjestetään opiskelijaryhmälle ideointipaja.
- Yritys kutsuu opettajat tutustumaan yrityksen toimintaan ja ideoimaan uusia yhteistyön muotoja.
- Lukio kutsuu yrityskumppanit yhteiseen ideointipajaan.
- Lähetetään kysely yhteistyön toiveista opettajille sekä lukion työelämäyhteisön ja verkoston opettajille. Valitaan seuraavat toimintamallit kyselystä nousseista tarpeista.
- Katsotaan läpi valmiit mallit Trallasta ja valitaan yhdessä seuraava kokeilu.

Parhaimmillaan kehittä-mittaa-opi -prosessi alkaa uudestaan ja kehittää lukion työelämäyhteistyötä.